

ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ

Вісковатих Н.К.

e-mail: nikita.viskovatykh@nure.ua

Науковий керівник – старший викладач Пересада О.В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК
м. Харків, Україна

The paper examines the essence of fiscal policy as an important instrument of state regulation of the economy. The main objectives of fiscal policy are analyzed, in particular, ensuring economic growth, employment and price stability. The main instruments of state influence are determined - taxes and government spending. The types of fiscal policy are characterized: neutral, stimulating and restrictive. Special attention is paid to the peculiarities of implementing Ukraine's fiscal policy under martial law. The role of international financial assistance in ensuring budget sustainability is highlighted. The importance of effective fiscal policy for stabilizing the economic situation in the country is emphasized.

Фіскальна політика – це дії уряду, спрямовані на управління економікою шляхом зміни витрат і податків. Основна мета фіскальної політики полягає у досягненні стабільного економічного зростання, забезпеченні високого рівня зайнятості та підтримці стабільного рівня цін [1].

Основні функції фіскальної політики: вплив на стан господарської кон'юнктури, перерозподіл національного доходу, нагромадження необхідних ресурсів для фінансування державних програм [3].

Основні джерела доходів: податки, власні доходи України від виробничої та інших форм діяльності, позики у формі облігацій [3].

Фіскальна політика використовує два основних інструменти:

1. Державні витрати: Уряд України може збільшувати або зменшувати свої витрати на різні програми, такі як інфраструктурні проекти, освіта, охорона здоров'я тощо. Коли уряд збільшує витрати, це сприяє активізації економіки: з'являються нові робочі місця, зростає зайнятість населення та підвищується попит на продукцію і послуги.

2. Податки: Держава має право коригувати рівень податкових ставок. Зменшення податків підвищує наявні доходи громадян і бізнесу, що стимулює споживчі витрати та інвестиційну активність. У разі підвищення податків, навпаки, скорочується купівельна спроможність, що може обмежувати попит і допомагати стримувати інфляційні процеси [1].

Існує три основних види фіскальної політики:

1. Нейтральна фінансова політика. Вона здебільшого проводиться, коли економіка знаходиться в рівновазі. Державні витрати повністю фінансуються за рахунком податкових надходжень і в цілому результат бюджету має нейтральний вплив на рівні економічної активності.

2. Стимулююча фінансова політика. Цей вид охоплює державні витрати, що перевищують податкові надходження, і, як правило, проводиться в період економічного спаду. Вона також відома як рефляційна фінансова політика.

3. Стримуюча фінансова політика. Зазвичай проводиться коли державні витрати нижче податкових надходжень, і, як правило, застосовується для погашення державного боргу. Вона також відома як рестрикційна фінансова політика [4].

Розглядаючи основні інструменти фінансової політики в умовах воєнного стану в Україні, відзначимо, що в умовах війни спостерігалось зниження дієвості та висока невизначеність ринкових інструментів фінансової політики, що й унеможливило її проведення в традиційному форматі [2].

З 24 лютого 2022 р. було здійснено ряд заходів урядом країни, зокрема і за допомогою інструментів фінансової політики, за рахунок використання фінансових резервів [2].

У період воєнного стану визначальним напрямом фінансової політики України стало забезпечення обороноздатності та безпеки держави, а також трансформація структури соціальних видатків. Це виявилось як у запровадженні нових програм підтримки, зокрема «Підтримки» та допомоги внутрішньо переміщеним особам, так і у збереженні фінансування вже діючих соціальних механізмів, серед яких різні види державної допомоги, пільги та житлово-комунальні субсидії для населення [2].

Фінансування інших видатків бюджету сповільнилося або навіть скоротилося в 2022 р., оскільки воно проводилося ситуативно залежно від потреб та наявних коштів [2].

Ключовим джерелом фінансування витрат бюджету залишається міжнародна допомога [2].

Загострення проблеми зростання бюджетного дефіциту на тлі скорочення доходів державного бюджету, а також підвищення потреби у поточних видатках актуалізує питання пошуку дієвих інструментів фінансової політики для ефективного використання наявного дохідного потенціалу. Недостатність механізмів мобілізації цього потенціалу для покриття видатків воєнного періоду зумовлює необхідність фінансування державних витрат за рахунок зовнішніх запозичень і залучення

Національного банку України до придбання військових облігацій. Такий інструмент фіскальної політики в умовах мирного часу є фактично неприйнятним і майже не застосовується. Саме тому критично важливе значення для забезпечення фінансової стійкості мало нарощування обсягів фінансової підтримки України з боку міжнародних партнерів [2].

Податковий механізм України потребує певного вдосконалення та перегляду. За таких умов спроба збалансувати бюджет виключно за допомогою фіскальних інструментів передбачає або підвищення податкового навантаження, або скорочення державних видатків. Хоча такі кроки теоретично можуть забезпечити збалансування річного бюджету, їх вплив на економіку матиме стримувальний характер, що може спричинити подальше скорочення обсягів виробництва [4].

Фіскальна політика відіграє важливу роль у державному регулюванні економіки, оскільки забезпечує можливість впливати на економічну ситуацію в країні. Її інструменти використовуються для подолання кризових явищ, зниження безробіття та підтримання стабільного рівня цін [1].

Список використаних джерел

1. Фіскальна політика: Пояснення простими словами. Econgram. Щоденна економіка. URL: <https://www.econgram.com.ua/fiskalna-politika-rozjasnennya-prostimi-slovami/> (дата звернення: 24.02.2026).
2. Бондарук Т. Г. Фіскальна політика України як чинник сталого розвитку територій в умовах воєнного стану. *Економічні горизонти*. 2023. №3 (25). URL: <http://eh.udpu.edu.ua/article/view/286686/280538> (дата звернення: 24.02.2026).
3. Макроекономіка. Навчальний посібник. Вид. 2-ге, доп. К.: Атіка, 2009. 368 с. URL: <https://econom.knu.ua/wp-content/uploads/2017/12/Bazilevich-Balastryk.pdf>. (дата звернення: 24.02.2026).
4. Якушко І.В. Фіскальна політика: сутність та особливості впливу на розвиток національної економіки. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2022. № 6. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-6-03-04>.